

ผลการดำเนินงานและแนวทางพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม

Operation Outputs and Guides for Developing the Community Welfare Fund of Wangsang Sub-district, Kaedam District, Maha Sarakham Province

สมนึก ไชยสงค์¹, อลงกรณ์ อรรคแสง¹, สุรศักดิ์ ไชยสงค์²

Somnuek Chaisong¹, Alongkorn Akkasang¹, Surasak Chaiyasong^{2*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม โดยการวิจัยเอกสารการดำเนินงานในช่วงปี 2548-2556 และการสัมภาษณ์คณะกรรมการและสมาชิกของกองทุนจำนวน 14 คน ผลการศึกษาพบว่า ในปี 2556 กองทุนมีสมาชิกทั้งหมด 1,844 คน (ร้อยละ 36.95 ของประชากรทั้งตำบล) มีรายรับทั้งหมด 7.6 ล้านบาท (เฉลี่ย 0.84 ล้านบาทต่อปี) โดยครึ่งหนึ่งเป็นเงินออมของสมาชิก กองทุนจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและคนในชุมชนไปแล้ว 2,872 ครั้ง รวมเป็นเงิน 5.3 ล้านบาท (เฉลี่ย 0.66 ล้านบาทต่อปี) โดยช่วง 4 ปีแรก สวัสดิการกู้ยืมและสวัสดิการการตาย มียอดการจ่ายสูงใกล้เคียงกัน (เกือบ 3-4 แสนบาท) แต่ช่วง 4 ปีหลัง ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นของสวัสดิการการตาย (ประมาณ 7 แสนบาท หรือร้อยละ 78 ของเงินสวัสดิการการสงเคราะห์ทั้งหมด ไม่รวมให้กู้) กองทุนมีรายรับสูงกว่ารายจ่ายเป็นส่วนต่างมากกว่า 2 ล้านบาท ประเด็นที่ควรมีการพัฒนา ได้แก่ ศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการ เครื่องมือหรือเทคโนโลยีช่วยในการบริหารจัดการ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในชุมชน และแหล่งทุนระยะยาว ซึ่งเป็นการพัฒนาทั้งคน เครื่องมือ เงินและงาน ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนและเสริมศักยภาพของกองทุนเพื่อให้สามารถจัดสวัสดิการแก่คนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: กองทุนสวัสดิการ, สวัสดิการชุมชน, ตำบลวังแสง

Abstract

This research aimed to study operation outputs and recommendations for developing the community welfare fund of Wangsang sub-district, Kaedam district, Maha Sarakham. Document research was conducted to determine the fund operation during 2005-2013 and 14 committees and members of the fund were interviewed. At 2013, a number of the fund members were 1,844 (36.95% of total community members) with total income at almost 7.6 million baht (0.84 million baht per year) where a half of them came from one-bath-a-day saving of the fund members. The fund had subsidized 2,872 cases for 5.3 million baht (0.66 million baht per year). In the first 4 years, the expenses of loan and death welfares were similarly high (0.3-0.4 million baht) whereas in the last 4 years, the expense for death welfare was substantially rising (around 0.7 million baht) accounted for 78% of total welfare expenses (not included loan welfare).

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² หน่วยวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม, คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

* ติดต่อผู้พิมพ์: ต.ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 44150 Email: schaiyasong@gmail.com

¹ Mater of Public Administration Program in Public Policy, College of Politics and Governance, Mahasarakham University

² Social Pharmacy Research Unit (SPRU), Faculty of Pharmacy, Mahasarakham University

* Corresponding author: Khamriang sub-district, Kantharawichai district, Maha Sarakham 44150

The fund income was greater than the expense for more than 2 million baht. There were some points related to improvement of the fund including capacity of the committee and personnel, facilities and technologies to manage the fund, understanding of people in the community and long-term sources of fund. This led to recommendations for further development of the fund in terms of man, material, money and management issues. Therefore, all stakeholders should support and strengthen the fund for its efficiency and sustainability in providing welfare to people in the community.

Keywords: Welfare fund, Community welfare, Wangsang sub-district

บทนำ

ระบบสวัสดิการของสังคมไทยมีลักษณะเป็นชุมชนสวัสดิการฐานปัจเจกชน บ้านและวัดมีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการของชุมชน จนมาสู่ยุคที่รัฐบาลมีบทบาทในการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนตามความจำเป็นของกลุ่มคนที่สมควรได้รับการสงเคราะห์ เช่น สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การจัดบ้านพักคนชรา ศูนย์สงเคราะห์เด็ก ตลอดจนการสงเคราะห์ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่ดำเนินการโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งเป็นสวัสดิการในลักษณะสงเคราะห์ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและใช้งบประมาณจำนวนมาก (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2555) แต่อย่างไรก็ตามการจัดสวัสดิการโดยหน่วยงานภาครัฐนั้นไม่ได้ครอบคลุมผู้ที่อยู่นอกระบบและผู้ที่ยากจนไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการของรัฐได้ในยามที่มีความทุกข์ยากในชีวิต ดังนั้นสวัสดิการชุมชนในระดับท้องถิ่นจึงเป็นระบบการจัดสวัสดิการที่เริ่มมีความแพร่หลายที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความมั่นคงในสังคม (ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ, 2552)

ในปี 2554 จังหวัดมหาสารคาม มีกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้งหมด จำนวน 97 กองทุน เป็นการพัฒนาศักยภาพกองทุนเดิมจำนวน 84 กองทุน และเป็นการจัดตั้งกองทุนใหม่จำนวน 13 กองทุน มีสมาชิกกองทุนทั้งหมดเป็นจำนวน 104,527 คน ทั่วจังหวัด และมีการจัดสรรงบประมาณภาครัฐเพื่อสนับสนุนกองทุนเป็นเงินทั้งสิ้น 41,391,281 บาท จากรายงานผลการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนจังหวัดมหาสารคามปี 2554 มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากองทุนสวัสดิการจังหวัดมหาสารคามที่สำคัญ อาทิ ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรสวัสดิการชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนในชุมชนที่ยังไม่ได้จัดตั้ง และพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเดิมให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการตนเอง เช่น มีโครงสร้างและกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการให้ได้มาตรฐาน และมีการพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการสวัสดิการที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายไม่เฉพาะเกิด

แก่ เจ็บ ตาย เท่านั้น และการพัฒนาศูนย์เรียนรู้สวัสดิการชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านสวัสดิการชุมชน รวมถึงการศึกษาวิจัยและจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดมหาสารคามต่อไป (คณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัดมหาสารคาม, 2555)

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม หรือกองทุนบุญสัจจะสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสง เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี 2548 โดยให้สมาชิกออมเงินกับกองทุนวันละ 1 บาท และจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและประชาชนในชุมชนตำบลวังแสง จนกลายเป็นกองทุนต้นแบบในการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม (คณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัดมหาสารคาม, 2555) ซึ่งก่อนหน้านี้อาจมีรายงานรูปแบบการจัดสวัสดิการและการดำเนินงานของกองทุนบุญสัจจะสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสงจากที่เริ่มดำเนินการจนถึงปี 2552 (พัชรี ศรีงาม, 2553) แต่ยังไม่มีการรายงานผลการดำเนินงานและวิเคราะห์ถึงรูปแบบการจัดสรรสวัสดิการของกองทุน ดังนั้นการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสงในปี 2548-2556 และแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสง เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสงและเป็นแนวทางในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนอื่นๆ ต่อไป

วิธีการวิจัย

รูปแบบการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาโดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

การศึกษาเอกสาร

เอกสารที่ทำการศึกษาได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนระหว่างปี 2548-2556 ประเด็นที่ทำการศึกษาจากเอกสาร คือ จำนวนสมาชิก รายรับและแหล่งทุน (จาก

การออมวันละบาทของสมาชิก และการสนับสนุนจากหน่วยงาน ได้แก่ อบต. วังแสง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน รัฐบาล รวมทั้งดอกเบี้ยเงินฝาก) และรายจ่ายของกองทุนตามการจัดสรรสวัสดิการให้กับสมาชิกในประเภทต่างๆ ได้แก่ สวัสดิการการเกิด การเจ็บป่วย การตาย การศึกษา การประสพภัยพิบัติ การส่งเสริมสุขภาพ (การสนับสนุนการบริการสุขภาพและแพทย์พื้นบ้าน) การใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ของชุมชน อุบัติเหตุ เจ็บจนผู้ด้อยโอกาส และการให้กู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพ

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ส่วนการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำการสัมภาษณ์คณะกรรมการและสมาชิกของกองทุน จำนวน 14 คน โดยสัมภาษณ์ในประเด็น การเข้าร่วมกองทุน ปัญหาอุปสรรคที่พบในการบริหารจัดการของกองทุน และข้อเสนอแนะในการพัฒนากองทุน ทำการเก็บข้อมูลในเดือนมิถุนายน-ตุลาคม 2557

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณนำเสนอด้วยสถิติเชิงพรรณนาเป็นจำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการสรุปประเด็นเพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางในการพัฒนากองทุน

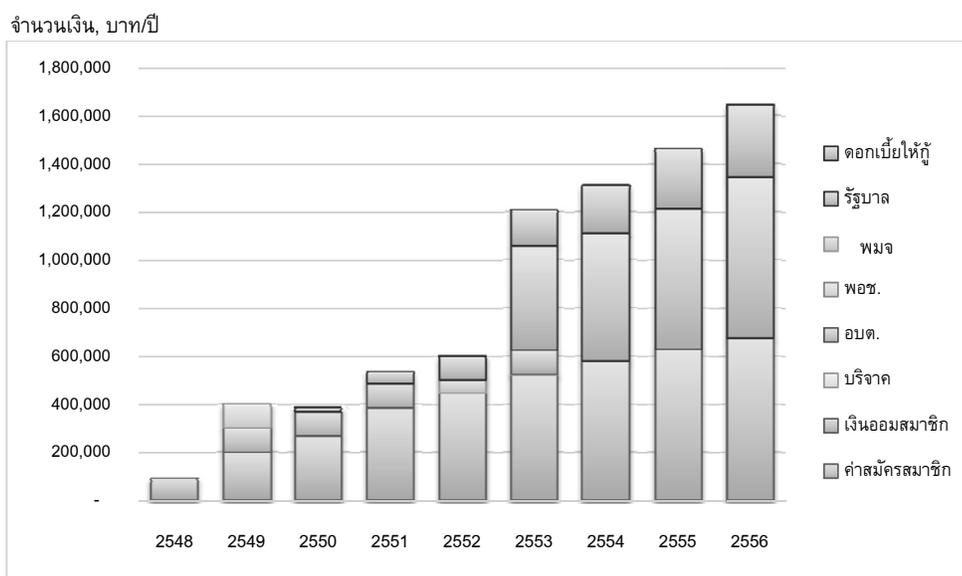
ผลการวิจัย

จำนวนสมาชิกของกองทุน

กองทุนมีสมาชิกทั้งหมด 1,844 คน คิดเป็นร้อยละ 36.95 ของจำนวนประชากรทั้งตำบล เป็นชาย 820 คน หญิง 1,024 คน โดยอยู่ในวัยเด็กและเยาวชน (ตั้งแต่แรกเกิด – 20 ปี) 470 คน วัยผู้ใหญ่ (อายุ 21-59 ปี) 630 คน และวัยผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) 744 คน

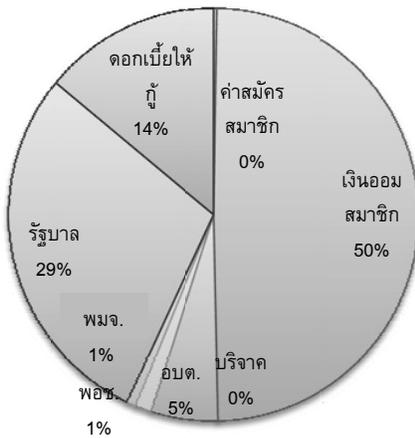
ทุนของกองทุนสวัสดิการ

เงินของกองทุนมาจากหลายแห่ง ได้แก่ เงินสมัครเป็นสมาชิกแรกเข้าเงินออมของสมาชิกเงินบริจาค เงินสนับสนุนจากหน่วยงานและรายได้จากดอกเบี้ย ส่วนใหญ่เป็นเงินออมจากสมาชิก โดยที่ผ่านมากองทุนเคยได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง จำนวน 400,000 บาท สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จำนวน 100,000 บาท และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 55,000 บาท นอกจากนี้ยังได้รับการสมทบจากรัฐบาล จำนวน เงินกว่า 2 ล้านบาท ในปี 2556 รายรับหลักของกองทุนมาจากเงินออมของสมาชิก เงินสนับสนุนจากรัฐบาล และดอกเบี้ยเงินกู้ (รูปที่ 1) โดยรายรับของกองทุนจนถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2556 มียอดรวมทั้งหมดประมาณ 7.6 ล้านบาท (เฉลี่ย 0.84 ล้านบาทต่อปี) ซึ่งร้อยละ 50 เป็นเงินออมของสมาชิก (รูปที่ 1) โดยเงินของกองทุนทั้งหมดจะฝากไว้กับธนาคาร และสำรองเงินสดไว้ที่เหรียญกษาปณ์ จำนวน 5,000 บาท เพื่อใช้จ่ายสวัสดิการในกรณีฉุกเฉิน

หมายเหตุ: พมจ. – สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด, พอช. – สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, อบต. – องค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง

ภาพที่ 1 รายรับต่อปีของกองทุน ระหว่างปี 2548-2556

หมายเหตุ: พมจ. – สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด, พอช. – สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, อปต. – องค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง

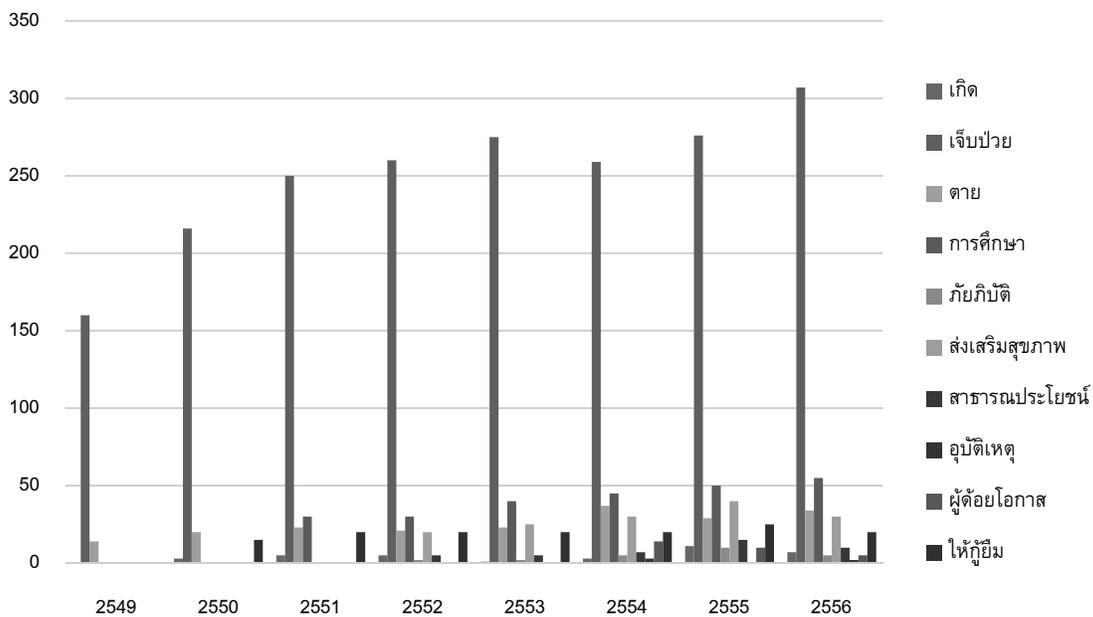
ภาพที่ 2 สัดส่วนของรายรับกองทุนตามแหล่งที่มาของเงิน ณ เดือนกันยายน 2556

การจัดสวัสดิการและรายจ่ายของกองทุน

ณ เดือนกันยายน 2556 กองทุนได้จัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและคนในชุมชน รวมทั้งหมด 2,872 ครั้ง เพิ่มขึ้นจาก 174 ครั้ง ในปี 2549 เป็น 475 ครั้ง ในปี 2556 (เฉลี่ย 359 ครั้ง ต่อปี) ประเภทของสวัสดิการที่มากที่สุดคือ การเจ็บป่วย คิดเป็นร้อยละ 70 ของจำนวนสวัสดิการทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก 160 ครั้ง ในปี 2549 เป็น 307 ครั้ง ในปี 2556 (รูปที่ 3 และตาราง 1)

ค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการของกองทุนเท่ากับ 84,005 บาท ในปี 2549 เพิ่มขึ้นเป็น 881,570 บาท ในปี 2556 รายจ่ายรวมทั้งหมด 5.3 ล้านบาท (เฉลี่ย 661,994 บาทต่อปี) ในช่วง 4 ปีแรก สวัสดิการกู้ยืมและสวัสดิการการตาย มียอดการจ่ายสูงใกล้เคียงกัน (3-4 แสนบาท) แต่ในช่วง 4 ปีหลัง ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการการตาย (ประมาณ 7 แสนบาท) (รูปที่ 4)

ในการจัดสวัสดิการทั้งหมด 2,872 ครั้ง เป็นเงิน 5,295,955 บาท แบ่งเป็นการให้กู้ยืมไป 142 ครั้ง เป็นเงิน 2,090,000 บาท (ร้อยละ 31 ของเงินที่จัดสรรทั้งหมด) และเป็นการจัดสวัสดิการเพื่อการสงเคราะห์ จำนวน 2,730 ครั้ง เป็นเงิน 3,665,955 บาท

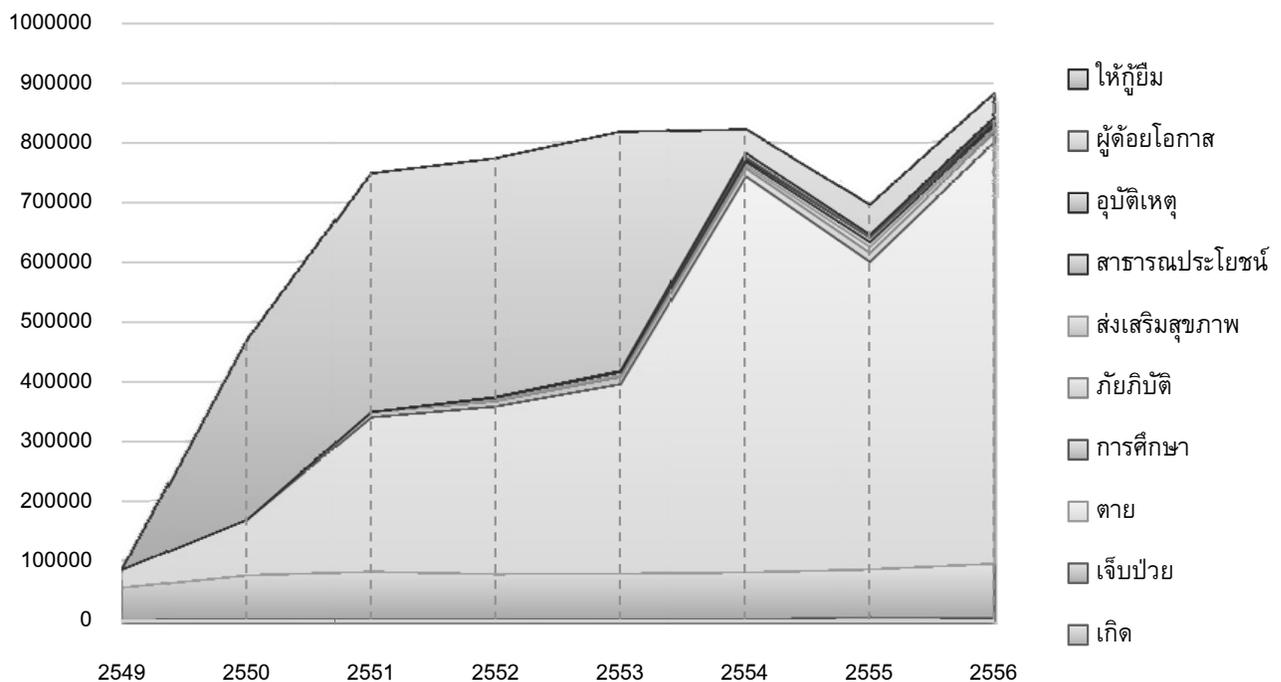

ภาพที่ 3 จำนวนสวัสดิการที่จัดให้สมาชิกและชุมชนระหว่างปี 2548-2556

ตาราง 1 จำนวนสวัสดิการและเงินที่กองทุนได้จัดให้กับสมาชิกและคนในชุมชน ปี 2549-2556

ประเภทสวัสดิการ	จำนวนครั้ง ในการจัดสวัสดิการ	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ ในกลุ่ม	ร้อยละ ในทั้งหมด
สวัสดิการ/การสงเคราะห์	2,730	3,665,955	100	69.22
เกิด	35	17,500	0.48	
เจ็บป่วย	2,003	612,100	16.70	
ตาย	201	2,862,855	78.09	
ส่งเสริมสุขภาพ	145	29,000	0.79	
อุบัติเหตุรุนแรง	5	7,000	0.19	
การศึกษา	250	75,000	2.05	
ผู้ด้อยโอกาส	29	17,000	0.46	
ภัยพิบัติ	24	25,000	0.68	
สาธารณประโยชน์	42	20,500	0.56	
การกุศล				
ทุนประกอบอาชีพ	142	1,630,000	100	30.78
รวมทั้งหมด	2,872	5,295,955		100

ภาพที่ 4 รายจ่ายต่อปีในการจัดสวัสดิการประเภทต่างๆ ระหว่างปี 2549-2556

(ร้อยละ 69 ของเงินที่จัดสรรทั้งหมด) ในเงินสวัสดิการ จำนวน 3,665,955 บาทนี้ ส่วนใหญ่เป็นค่าจัดสวัสดิการการตาย 2,862,855 บาท (ร้อยละ 78) ดังตารางที่ 1

กองทุนมีรายรับทั้งหมด 7.6 ล้านบาท รายจ่าย 5.3 ล้านบาท เป็นยอดรายรับสูงกว่ารายจ่ายเป็นเงินมากกว่า 2 ล้านบาท รวมทั้งยังมีเงินกู้ที่ค้างอีกจำนวนหนึ่ง เป็นผลการดำเนินงานที่ดีของกองทุน

ผลของกองทุนต่อสวัสดิการของคนในชุมชน

จากการสำรวจเอกสารและสัมภาษณ์ข้อมูลพบว่า การจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุน นอกจากจะทำให้สมาชิกและคนในชุมชนได้รับสวัสดิการตามที่กล่าวมาแล้ว การจัดสวัสดิการยังได้ส่งผลในด้านต่าง ๆ ตามมา ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนดีขึ้น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน การที่สมาชิกนำเงินมาออมรวมกันแล้วนำเงินออมนั้นมาจัดเป็นสวัสดิการ เป็นการช่วยเหลือดูแลกันยามเดือดร้อน เป็นการแสดงน้ำใจ แม้จำนวนเงินที่ได้รับจากสวัสดิการจะไม่มาก แต่การที่มีตัวแทนไปเยี่ยมไข้ ไปรับขวัญเด็กเกิดใหม่ หรือเป็นเจ้าภาพงานศพ เป็นการให้กำลังใจกันและกัน ซึ่งมีคุณค่าทางจิตใจ ดังมีประชาชนในชุมชนกล่าวว่า

“มันดีหลายอย่างทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ทุกเดือนมาร่วมกันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และได้ถามสารทุกข์สุกดิบ ทำให้เกิดความคุ้นเคย ความใกล้ชิดสนิทสนม ซึ่งกันและกัน ความเห็นอกเห็นใจและประโยชน์ร่วมกัน คนเราก็จะร่วมกลุ่มกันทำประโยชน์ร่วมกัน เกิดก็มีสวัสดิการ แก่ เจ็บ ตาย มีตลอด ช่วยกันตลอด ความเห็นอกเห็นใจ มิตรไมตรีดีขึ้น การขอความร่วมมือซึ่งกันและกันพุดง่าย ๆ เห็นผลดีหลาย ๆ”

“มีกำลังใจ มีเพื่อนมาเยี่ยมเวลาเจ็บป่วย”

“ทำให้สมาชิกรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน รู้สึกว่าตนเองมีศักดิ์ศรี และมั่นใจว่าตนเองจะไม่สร้าง ความเดือดร้อนให้กับคนในครอบครัวเมื่อตนเองเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตเพราะมีสวัสดิการ”

“มีความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

“มั่นใจในตนเองว่าจะไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น คือเรามีสวัสดิการเรื่องการเสียชีวิต เมื่อเวลาเสียชีวิตไปลูกหลานก็ไม่ลำบากเพราะเรามีสวัสดิการจากกองทุน”

“เกิดการฟื้นฟูระบบคุณค่าและทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิมในตำบล ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือกันยามเดือดร้อน การเยี่ยมให้กำลังใจกัน และการลงแขกช่วยงานกัน และที่เห็นได้เด่นชัดคือ การฟื้นฟูภูมิปัญญาในการรักษาของหมอพื้นบ้านด้วยสมุนไพร ทำให้ความรู้อะไรภูมิปัญญาของท้องถิ่นไม่สูญหายและยังถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนในตำบล”

แนวทางในการพัฒนากองทุน

ในช่วง 8 ปีที่ผ่านมา การบริหารจัดการกองทุนยังไม่ได้จัดระบบการบริหารจัดการให้เป็นสากลมากนักและยังไม่ได้นำเครื่องมือที่ทันสมัยมาช่วยในการทำงาน จึงมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาดังนี้ การพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกองทุน เพื่อให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น การจัดหาเครื่องมือหรือเทคโนโลยีช่วยในการบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์และเพิ่มความรู้ความเข้าใจของประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและการจัดสวัสดิการ แหล่งทุนและการบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างรายรับและรายจ่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกองทุนในระยะยาว ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาทั้งคน เครื่องมือ เงินและงาน

วิจารณ์และสรุปผล

กองทุนสวัสดิการชุมชน หรือ “กองทุนสุขใจจะสวัสดิการชุมชน” ตำบลวังแสง มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและประชาชนในชุมชนหลากหลายประเภททั้งการช่วยเหลือตั้งแต่เกิดจนตาย การให้กู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ และช่วยเหลือสาธารณะประโยชน์ในชุมชน ผลของการจัดสวัสดิการชุมชน นอกจากจะทำให้สมาชิกและคนในชุมชนได้รับสวัสดิการตามที่กล่าวมาแล้ว การจัดสวัสดิการยังได้ส่งผลในด้านต่าง ๆ ตามมา ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนดีขึ้น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสงที่ได้ดำเนินการมาแล้วเป็นเวลา 8 ปี มีสมาชิกเกือบ 2 พันคน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 37 ของประชากรทั้งตำบล มีแหล่งทุนมาจากการออมของสมาชิกและทุนสมทบจากหน่วยงานในสัดส่วนอย่างละครึ่ง ในช่วง 4 ปีหลัง สัดส่วนรายจ่ายส่วนใหญ่เป็นการจัดสวัสดิการการตายให้กับสมาชิกในชุมชน เมื่อพิจารณารายรับและรายจ่ายของกองทุน ณ เดือนกันยายน พ.ศ.2556 กองทุนมียอดของรายรับสะสมสูงกว่ารายจ่ายสะสมเป็นเงินมากกว่า 2 ล้านบาท แสดงว่า กองทุนมีสถานภาพทางการเงินที่ดี

การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสงเป็นลักษณะของการจัดสวัสดิการชุมชนที่เริ่มก่อตั้งจากความต้องการของชุมชนเอง (พัชรี ศรีงาม, 2553) ซึ่งเป็นลักษณะการจัดตั้งที่ดีด้วยการเริ่มพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่เป็นทุนของชุมชนทำให้เกิดประโยชน์กับชุมชนจากคนในชุมชนเอง เช่นเดียวกับกลุ่มต้นแบบการจัดสวัสดิการชุมชนในจังหวัดสงขลา นครราชสีมา สมุทรปราการ และลำปาง ที่พบว่ารูปแบบและวิธีการจัดการองค์การการเงินชุมชนเพื่อการสร้างสวัสดิการชุมชนและทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นภายในกลุ่มเครือข่าย และ

ชุมชนเพื่อความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจของสมาชิก โดยมีแนวทางสำคัญอยู่ที่การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการวันละ 1 บาท โดยให้สมาชิกตั้งสัจจะว่าจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท เพื่อนำเงินมาจัดสวัสดิการช่วยเหลือกัน เงินที่รวบรวมได้จะนำแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกครอบคลุมการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ส่วนที่สองตั้งเป็นกองทุนวิสาหกิจชุมชนให้สมาชิกยืมเพื่อนำไปทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม และส่วนสุดท้ายตั้งเป็นกองทุนสำรอง (กิม ภคเมธาวิ และคณะ, 2549) ซึ่งเป็นลักษณะการจัดสวัสดิการที่มีความแพร่หลายมากขึ้นและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่มีความมั่นคงในสังคม (ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ, 2552)

ตามหลักการที่ว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นสวัสดิการที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่เพื่อจัดสวัสดิการแก่ชาวบ้านด้วยตนเอง เช่น กองทุนสวัสดิการในระดับหมู่บ้าน และตำบล ซึ่งเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจและมีเป้าหมายเพื่อดูแลซึ่งกันและกันของคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย บนพื้นฐานของเอื้ออาทรต่อกันตามแบบวัฒนธรรมไทย (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2555) นั้น กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสงมีความครอบคลุมประชากรในชุมชนเพียงหนึ่งในสามเท่านั้น ดังนั้นกองทุนยังมีความท้าทายในการทำ ความเข้าใจกับประชาชนส่วนที่เหลือในชุมชนให้มีความเข้าใจและสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงความยั่งยืนของกองทุนในระยะยาวแล้ว พบว่า แหล่งทุนเกือบครึ่งหนึ่งมาจากการสนับสนุนของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ การที่จะทำให้สถานภาพทางการเงินมีสภาพดีได้นั้น กองทุนจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี คือ มีการแสวงหาทุนจากหน่วยงานภายนอกไว้เช่นเดิมด้วยเพื่อให้เกิดความสมดุลของรายรับและรายจ่าย รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังแสงในด้านต่างๆ ตามที่ พัชร ศรีงาม (2553) ได้ทำการศึกษาและให้ข้อเสนอแนะไว้ก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะแนวคิดในการพัฒนาทั้งคน เครื่องมือเงินและงาน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนและเสริมศักยภาพของกองทุนเพื่อให้สามารถจัดสวัสดิการแก่คนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) การทำความเข้าใจให้แก่สมาชิกและประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับกองทุนและการบริหารจัดการกองทุนเพื่อให้กองทุนมีความครอบคลุมประชาชนทุกคนในตำบล รวมทั้งการปรับปรุงรายละเอียดของกองทุนให้มีความครอบคลุมสวัสดิการด้านต่างๆ มากขึ้น
- 2) การจัดทำแผนพัฒนากองทุนและการจัดสวัสดิการโดยอาจจะจัดทำเป็นแผนระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว เพราะนอกจากจะใช้เป็นแผนในการดำเนินงานของคณะกรรมการแล้วยังสามารถใช้ในการเชื่อมประสานการทำงานกับหน่วยงานได้อีกด้วย
- 3) การพัฒนาคน การส่งเสริมบุคลากรให้มีศักยภาพในการดำเนินงานของกองทุน การส่งเสริมผู้นำรุ่นใหม่ให้เข้ามาเรียนรู้ และเสริมสร้างทักษะในการบริหารจัดการกองทุน
- 4) การสนับสนุนด้านสถานที่ เทคโนโลยีและเครื่องมือในการบริหารจัดการกองทุน เช่น คอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บข้อมูลและบัญชี
- 5) การบริหารการเงินและหาแหล่งทุนภายนอกทั้งจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังแสงและหน่วยงานอื่นๆ เพื่อสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนทำให้กองทุนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

การศึกษาถึงแนวโน้มการใช้จ่ายของกองทุน โดยการพยากรณ์รายรับและรายจ่ายของกองทุนเพื่อวิเคราะห์ความอยู่รอดได้ เพื่อนำมาพิจารณาการบริหารจัดการกองทุนให้สามารถอยู่รอดได้และมีความมั่นคงและยั่งยืนในการจัดสวัสดิการเพื่อคนในชุมชนต่อไป

การศึกษาวิจัยเพื่อขยายผลของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนต้นแบบไปยังตำบลอื่นๆ และการวิจัยประเมินผลในการนำไปใช้ในพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทที่แตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการและสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสง และผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยนี้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัดมหาสารคาม. (2555). รายงานผลการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน จังหวัดมหาสารคาม ปี 2554. มหาสารคาม: คณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัดมหาสารคาม.
- ปัทมาวดี โพนกุล ชูชุกิ. (2552). *วรรณกรรมปริทัศน์และการสังเคราะห์ความรู้เรื่อง สวัสดิการชุมชนในประเทศไทย*. Discussion paper no.0014. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชรี ศรีสงาม. (2553). การจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุนสัจจะสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน).
- กิม ภคเมธาวิ และคณะ. (2549). *การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาองค์กรการเงินชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2555). *คู่มือการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนปี 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.